

Antoni M. Badia i Margarit, una vida al servei de la llengua

Carles Duarte i Montserrat
Comissari de l'Any Badia i Margarit

El professor Antoni M. Badia i Margarit (1920-2014) va rebre l'any 2003 el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i l'any 2012 la Medalla d'Or de la Generalitat. Aquest doble reconeixement tan rellevant només s'ha produït entre lingüistes en el seu cas i en el de Joan Coromines, Francesc de B. Moll i Ramon Aramon i Serra. Aquest sol fet ja ens ofereix una imatge prou clara i significativa de la importància del Dr. Badia en la nostra vida col·lectiva, perquè hi conflueixen l'excel·lència científica i el compromís cívic.

Quan va rebre aquestes distincions, un cop complerts ja els vuitanta anys, el Dr. Badia, en mirar enrere, devia evocar amb joia les fites més rellevants de la seva vida personal i acadèmica. Els qui van prendre la decisió de concedir-li aquests guardons devien valorar el gruix formidable i la continuïtat indefallent que caracteritzen la trajectòria tan fecunda d'aquest il·lustre professor.

Ara que fa cent anys del seu naixement, és oportú fer-ne memòria i prendre consciència de la contribució fonamental del Dr. Badia al coneixement científic de la llengua catalana.

Nascut l'any 1920, va estudiar a la Mútua Escolar Blanquerna, fundada pel gran pedagog Alexandre Galí, que, entre altres destacades responsabilitats educatives que tingué, havia estat secretari del Consell de Pedagogia, president de la comissió tècnica de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana i director de l'Escola Montessori impulsada per la Mancomunitat. Antoni M. Badia i Margarit, que va trobar a casa seva els llibres de la Fundació Bernat Metge i Els Nostres Clàssics que el seu pare adquiria, es va formar en un centre educatiu arrelat al país i on el català era no tan sols la llengua vehicular sinó que definia l'esperit d'aquella capdavantera institució educativa.

Un cop acabat el batxillerat, Badia es va haver d'incorporar a l'exèrcit republicà per combatre contra les forces colpistes del general Franco. Les circumstàncies van fer, però, que, tot i rebre la formació militar, no arribés a les trinxeres del front perquè va ser ferit en un accident provocat involuntàriament per l'explosió d'una granada que feia servir un dels seus companys de l'anomenada lleva del biberó.

Amb l'acabament de la Guerra Civil, va haver de fer de nou el servei militar, ara, però, amb l'exèrcit franquista. Hi va contreure el tifus, una malaltia que el va deixar a tocar de la mort i que va fer que el dugués

sin des de Madrid de retorn a Catalunya, on va recuperar-se i va poder iniciar la carrera universitària com a filòleg.

A la Universitat de Barcelona hi va conèixer Maria Cardús, que era alumna del mateix curs i que va esdevenir, al capdavant, la seva esposa

i la seva excepcional companya de vida. Aquella Universitat de Barcelona on l'Antoni i la Maria es formaven havia perdut els seus principals referents, com, en lingüística, Pompeu Fabra i Joan Coromines. Hi exercien un paper preeminent Mn. Antoni Griera o Martí de Riquer, arrengrats durant la guerra amb el bàndol franquista. Badia, però, s'esforçava a completar la seva preparació assistint a les sessions organitzades pels Estudis Universitaris Catalans, on va poder eixamplar els seus coneixements amb Ramon Aramon i Serra, Jordi Rubió i Balaguer o Ferran Soldevila.

Immediatament després d'aconseguir la llicenciatura ja es va incorporar a la docència a la Universitat de Barcelona i al mateix temps exercia de professor a l'Escola Virtèlia, creada per antics mestres de la Mútua Escolar Blanquerna, clausurada pel franquisme a la fi de la Guerra Civil. A Virtèlia hi va

---

Ara que fa cent anys del seu naixement, és oportú fer-ne memòria i prendre consciència de la contribució fonamental del Dr. Badia al coneixement científic de la llengua catalana.

---

assumir un paper molt actiu i hi va esdevenir l'any 1944 el primer confrare major de la Confraria de la Mare de Déu de Montserrat, de vocació inequívocament catalanista.

L'any següent va obtenir el doctorat, amb una tesi dirigida per Dámaso Alonso, que li permetrà l'any 1948 esdevenir catedràtic de gramàtica històrica espanyola (un cop tancada l'etapa franquista podrà ser catedràtic de gramàtica històrica catalana), en unes oposicions que podia haver guanyat un aspirant que no tingués el català com a llengua pròpia i com a eix de la seva vocació acadèmica, la qual cosa hauria impedit la labor extraordinària que sobre la llengua catalana va realitzar el Dr. Badia des de la Universitat de Barcelona. De fet, ja l'any 1951 va publicar una *Gramàtica històrica catalana* (inicialment editada en castellà i l'any 1981 en català) i l'any 1962 una *Gramàtica catalana* en dos volums, que reprendrà més tard amb la seva magnífica *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica* de 1994.

Al costat d'aquestes dues obres cabdals, cal esmentar altres llibres que han deixat petjada, com les *Regles de esquivar vocables* i *La qüestió de la llengua* de 1999 o *La formació de la llengua catalana. Assaig d'interpretació històrica* de 1981. Badia i Margarit, a més, va promoure els treballs sobre sociolingüística i dialectologia amb la seva obra *La llengua dels barcelonins*, de 1969, i amb l'embranzida i l'orientació inicial del monumental *Atlas lingüístic del domini català*. Afegim-hi que va ser fundador i impulsor de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, del Grup Català de Sociolingüística i que va presidir amb saviesa i encert la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

Dins de la Universitat de Barcelona va exercir un mestratge fonamental per garantir la continuïtat dels estudis sobre llengua catalana i hi va tenir com a deixebles lingüistes tan notables com Germà Colón, Joan Veny, Joan Martí i Castell, Maria Teresa Cabré, Joaquim Rafel, Lúcia Pons...

Amb una àmplia projecció internacional, Badia i Margarit va ser, a més, professor en diverses universitats europees i dels Estats Units, president de

la Société de Linguistique Romane i són nombroses les universitats que l'han homenatjat reconeixent-lo com a doctor *honoris causa*.

D'altra banda, la dimensió cívica del Dr. Badia va ser sempre un fet inherent a la seva condició d'intel·lectual. Ho constatem durant el franquisme amb

les seves col·laboracions a les revistes *Serra d'Or* o *Cuadernos para el Diálogo*, amb la seva oposició frontal a la política repressiva del rector Francisco García-Valdecasas o amb la seva detenció l'any 1967 per la seva condició de president de la Casa de Montserrat. També en democràcia, Badia i Margarit va demostrar un sentit de responsabilitat que transcendia l'estricta mirada científica. Ho va deixar clar

des del primer moment en el seu discurs inaugural del curs acadèmic 1976-77 a la Universitat de Barcelona, el primer d'aquesta naturalesa que es feia en català després de la Guerra Civil, titulat «Ciència i passió dins la lingüística catalana moderna», i ho va confirmar amb l'assumpció l'any 1977 del rectorat de la Universitat de Barcelona com a primer rector democràtic després de la mort del dictador, amb la presidència l'any 1986 del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana o donant un suport explícit a les reivindicacions sobiranistes del poble de Catalunya.

Ara que celebrem el centenari del naixement del Dr. Badia i Margarit, escau que reivindiquem el seu llegat científic i el seu compromís ciutadà. Identificat amb el nostre país, en va defensar sempre i arreu la llengua i la llibertat.■

Ara que celebrem el centenari del naixement del Dr. Badia i Margarit, escau que reivindiquem el seu llegat científic i el seu compromís ciutadà. Identificat amb el nostre país, en va defensar sempre i arreu la llengua i la llibertat.
